

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24   **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ругало Богдан Андрійович

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ
МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 288

Taylor Alla

SOME THOUGHTS REGARDING WOMEN'S RIGHTS ADVOCACY IN ISLAMIC STATES 291

Фасій Анастасія Володимирівна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ
РОЗЛАДАМИ 293

Чернявський Марк Віталійович

АДАПТАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ГІБРИДНІ
ЗАГРОЗИ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА 297

Чорний Інеса

ІННОВАЦІЙНІ ЮРИДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ У ПОЛЯРНИХ МОРСЬКИХ
ЗОНАХ: ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО УПРАВЛІННЯ В АРКТИЦІ ТА АНТАРКТИЦІ 300

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кормич Борис Анатолійович

ЕКОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ДЛЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ БАЗИС І
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ 304

Аверочкіна Тетяна Володимирівна

ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАБРУДНЕННЮ ПОВІТРЯ ВІД МОРСЬКОЇ ТА ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .. 307

Федотов Олексій Павлович, Назарко Артем Аркадійович

АВТОРИЗАЦІЯ НА ПРОВАДЖЕННЯ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 311

Батанова Людмила Олександрівна

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ПРИ ВИРІШЕННІ МИТНИХ СПОРІВ 315

Коваль Наталія Олексіївна

ОНОВЛЕНА НАЦІОНАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТОК
ВНУТРІШНЬОГО ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ 318

Малеева Ганна Леонідівна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ
ОСІБ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ МОРЯ 321

Сергєєв Юрій Володимирович

МОРСЬКА БЕЗПЕКА ТА ОХОРОНА ПІДВОДНИХ КАБЕЛІВ: ПЛАН ДІЙ ЄС 324

Барановська Валентина Федорівна

РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 329

Гайдаржи Роман Андрійович

ДЕЯКІ НОВІ ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ В ЧАСТИНІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МИТНОГО СКЛАДУ,
СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ 332

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакайнова Нана Мезенівна

СТАНДАРТИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СТОСОВНО АДВОКАТА 337

Косюта Михайло Васильович

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОКУРАТУРА 342

Костенко Сергій Костянтинович

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРІВ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ 345

Свида Олексій Георгійович

ДОБІР КАНДИДАТІВ НА СУДДІВСЬКІ ПОСАДИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ 348

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ ОСІБ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ МОРЯ

Чинна редакція ст. 243 Кримінального кодексу України встановлює, перш за все, відповідальність за забруднення моря в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або в межах вод виключної (морської) економічної зони України матеріалами чи речовинами, шкідливими для життя чи здоров'я людей, або відходами внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя чи здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло перешкодити законним видам використання моря, а також незаконне скидання чи поховання в межах внутрішніх морських чи територіальних вод України або у відкритому морі зазначених матеріалів, речовин і відходів [1].

При цьому, ст. 6 Закону України «Про державний кордон» визначає що саме відноситься до внутрішніх вод України [2].

Таким чином, предметом кримінального правопорушення про забруднення моря є виключно внутрішні морські води, територіальні води України, води виключної (морської) економічної зони України та відкрите море.

Окремо слід зазначити, що певні міжнародні акти вносять уточнення до поняття відкритого моря, а саме, відповідальності за вчинення злочину у відкритому морі. Так, Конвенція про відкрите море визначає: капітан судна, що плаває під прапором певної держави, який не надав допомоги на морі, до кримінальної відповідальності може бути притягнутий тільки владою держави прапора або тієї держави, громадянином якої він є [3]. Місцем вчинення такого злочину є тільки «відкрите море» – усі частини моря, що не є ні територіальним морем, ні внутрішніми водами якої-небудь держави.

На практиці, виходячи з кількості зареєстрованих фактів забруднення моря, що тягнуть за собою притягнення до кримінальної відповідальності, існують проблемні питання, які необхідно було б вирішити. На прикладі конкретного кейсу можемо дослідити які саме проблеми.

За відкритою інформацією, що міститься в мережі інтернет, у 2024 році органами поліції здійснювалось досудове розслідування у кримінальному провадженні за ч. 2 ст. 243 КК України – забруднення моря, що спричинило загибель або захворювання людей, масову загибель об'єктів тваринного і рослинного світу або інші тяжкі наслідки, по факту – забруднення моря пальмовим олеїном у межах внутрішніх морських вод України, що спричинило тяжкі наслідки [1].

Дану подію виявив відповідний територіальний орган державної екологічної інспекції України у день скоєння правопорушення, про що і повідомив поліцію.

Було встановлено, що на території однієї з філій ДП «АМПУ» в районі причалу під час розвантаження пальмової олії з судна під прапор іноземної держави до резервуарів підприємства резидента України в результаті пошкодження трубопроводу сталося забруднення акваторії порт.

Дані про цю подію були внесені до ЄРДР на розпочате відповідне досудове розслідування, в ході якого було невідкладно проведено огляд забрудненої території та видалено більш ніж 7 тон пальмової олії.

Виходячи з об'єму та маси вилученої пальмової олії, збитки доквітлю, що були розраховані держекоінспекцією, склали більш ніж 2 млн доларів США.

На підставі цього, судновласнику було пред'явлено відповідну претензію про необхідність сплати вказаної суми і в цей же день (третій день після скоєння правопорушення) рішенням Державної екологічної інспекції України заборонено вихід судна з морського порту до моменту сплати збитків в повному обсязі.

Досудове слідство тривало, зокрема, проводились і відповідні обов'язкові судові експертизи.

Лише, майже після сплину 4-х місяців з дати забруднення моря, отримано висновок комісійної криміналістичної експертизи з дослідження речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин, згідно якої речовина, що виявлена та вилучена у результаті морської події в районі причалу під час розвантаження пальмової олії з іноземного судна є саме пальмовою олією.

Через 8 місяців після події отримано висновок судової інженерно-екологічної експертизи, яким підтверджено правильність розрахунку збитків.

Враховуючи, що на цей час зрозуміло, що судно покинуло територію України, лише за допомогою поштового відправлення повідомлено про підозру старшого помічника капітана іноземного судна громадянина іншої республіки у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 243 КК України. З моменту вчинення правопорушення до повідомлення про підозру пройшло майже 10 місяців.

Слід зазначити, що органами прокуратури вжито цивільно-правових заходів на відшкодування Державі збитків, завданих навколишньому природному середовищу внаслідок забруднення внутрішніх морських вод України забруднюючою речовиною – пальмовою олією у вищевказаному розмірі.

В якості забезпечення позову прокурора господарським судом через 2 місяці після події накладено арешт на іноземне морське судно, а ще через місяць відкрито відповідне провадження за позовом прокурора до судновласника про стягнення завданої шкоди.

У ході розгляд даної справи для забезпечення відшкодування збитків, завданих навколишньому природному середовищу судновласником «надано платіжну гарантію українського банку на всю суму збитків екології зі строком дії гарантії більш ніж рік. Судновласником акцентовано про продовження строку її дії у разі необхідності до набрання законної сили судового рішення у господарській справі.

Так, судновласник та клуб взаємного страхування (P&I клуб), членом якого є судновласник, а саме Асоціація взаємного страхування судновласників Західної Англії (Люксембург), прийняли на себе зобов'язання завчасно, до спливу строку дії гарантії банку звернутися до зазначеного українського банку щодо продовження строку дії гарантії у тому випадку якщо буде об'єктивно вбачатися, що строк розгляду справи перевищуватиме строк дії банківської гарантії.

На підтвердження свого зобов'язання продовжити строк дії гарантії банку судновласник надав відповідний Лист-зобов'язання. Також судновласником надано Лист-зобов'язання на підтвердження аналогічного зобов'язання свого страховика нерезидента України.

Крім того, судновласником до відкриття провадження у справі за позовом прокурора на адресу Держжекоінспекції України надіслано Гарантійний лист зобов'язання взаємного страхування нерезидента України, членом якого є судновласник, за умовами якого у випадку підтвердження судом спричинених збитків цей страхувальник протягом 2-х місяців зобов'язується виплатити будь-яку суму, включаючи відсотки та витрати, що не перевищують суму, вказану у претензії екологічної інспекції.

Ухвалою господарського суду через 4 місяці після порушення провадження у даній справі призначено судову експертизу проведення якої доручено інституту судових експертиз. Провести експертизу не вдалося по об'єктивним причинам і ще через 4 місяці знов призначено дану експертизу.

В результаті провадження у справі було зупинено до проведення експертизи та отримання відповідного висновку.

Таким чином, на цей час винна особа – старший помічник капітана іноземного судна (іноземний громадянин) – законно покинув територію України і до теперішнього часу не поніс відповідне покарання.

Тож можна зробити наступні висновки.

1. Оскільки винними особами за вчинення даної категорії правопорушень у більшості випадків є члени екіпажів іноземних суден, а розслідування потребує виконання значного обсягу слідчих та процесуальних дій, проведення тривалих судових експертиз (інженерно-екологічних; з дослідження речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; промислового обладнання тощо) суттєво ускладняється процедура притягнення винної особи до кримінальної відповідальності.

2. Відсутні правові механізми утримання іноземних громадян, які потенційно винні у вчиненні цього злочину на території України, до письмового повідомлення про підозру.

3. Також відсутні правові підстави для утримання іноземних суден на території України у разі спричинення наслідків навколишньому природному середовищу, окрім як за письмовим рішенням Державної екологічної інспекції України (ст. 91 КТМ України) [4]. Після часткового або повного відшкодування збитків при наявності банківських гарантій на ці суми, також відсутні підстави для утримання суден на території України.

4. Оскільки кримінальне правопорушення за ст. 243 КК України відносяться до нетяжких злочинів (ч. 4 ст. 12 КК України), строк давності по яким становить п'ять років, на час збору достатніх доказів для повідомлення особи про підозру вже є не співмірним та не доцільним й питання проведення екстрадиційних заходів через довготривалу процедуру міжнародного правового співробітництва.

5. Ще більш маловірогідним є отримання позитивної відповіді щодо екстрадиції у разі відсутності з країною, громадянином якої є підозрювана особа діючих міжнародних договорів про правову допомогу. Дане питання можливо врегулювати лише за наявності письмової гарантії запитувачої сторони прийняти і розглянути в майбутньому запит цієї країни на засадах взаємності.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України, 2001. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Закону України «Про державний кордон», 1992. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.

3. Конвенція про відкрите море, 1958. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon-pro.ligazakon.net/document/MU58K08U?land=UA&context=UA&an=2>.

4. Кодекс торговельного мореплавства України, 1995. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр#Text>.

Ключові слова: забруднення моря, кримінальна відповідальність, відшкодування шкоди, іноземний громадянин, арешт морського судна

Keywords: marine pollution, criminal liability, compensation for damage, foreign citizen, arrest of a sea vessel

Сергєєв Юрій Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри морського та митного права, кандидат юридичних наук,
доцент*

МОРСЬКА БЕЗПЕКА ТА ОХОРОНА ПІДВОДНИХ КАБЕЛІВ: ПЛАН ДІЙ ЄС

Підводні кабелі, незалежно від того, використовуються вони для зв'язку чи передачі енергії, виконують важливі стратегічні функції. Вони з'єднують між собою країни, острови з материком, утворюючи складні мережі. На підводні кабелі припадає 99 % міжконтинентального інтернет-трафіку. Саме тому забезпечення їх охорони та безпеки є надзвичайно важливим для захисту стратегічних інтересів держав та наддержавних утворень, таких як ЄС.